

תקציר פעילות האגודה לזכויות האזרח בישראל

ינואר – אמצע מאי 2019

האגודה לזכויות האזרח בישראל, שנוסדה בשנת 1972, היא ארגון זכויות האדם הוותיק והגדול בישראל, והיחיד שעוסק בכל קשת הזכויות והחירויות בישראל ובשטחים הכבושים שתחת שליטתה. האגודה היא גוף עצמאי ובלתי-מפלגתי. היא פועלת להגנה על זכויות האדם ולקידומן באמצעות פעילות משפטית, חינוכית וציבורית ענפה. בדמוקרטיה נטולת חוקה ובתוך חברה מגוונת ומקוטבת, האגודה מבצעת תפקיד חיוני של קידום זכויות אדם אוניברסליות והגנה על זכויותיהם של כל איש ואישה ללא הבדל גזע, מגדר, מוצא, לאום, דת, השתייכות פוליטית, נטיה מינית או רקע חברתי-כלכלי.

פעילות משפטית

המחלקה המשפטית באגודה לזכויות האזרח כוללת 6 יחידות, ועוסקת בכל קשת נושאי זכויות האדם והאזרח בישראל. **היחידה לזכויות אזרחיות ופוליטיות** עוסקת במכלול רחב של זכויות וחירויות אזרחיות, ובהן חופש הביטוי, חופש המחאה וההתארגנות, הזכות לפרטיות, זכויות בהליך הפלילי, חופש המידע ועוד. **היחידה לזכויות המיעוט הערבי** נאבקת בחוקים, במדיניות ובנהלים מפלים אשר חלים על אזרחי ישראל הערבים, ומקדמת שוויון זכויות לאזרחי ישראל הערבים, לרבות שוויון בהקצאת משאבים ציבוריים, בנגישות לשירותים ציבוריים ובייצוג ברמה הארצית והעירונית. **היחידה להגירה ומעמד** עוסקת בזכויות פליטים, מבקשי מקלט ומהגרי עבודה, ובמגוון רחב של נושאים אחרים הנוגעים למדיניות ההגירה ולרשות האוכלוסין. **היחידה לזכויות חברתיות ולשוויון** פועלת לקידום ולשמירה על זכויות חברתיות, ובהן הזכות לקיום בכבוד, לדיר, למים, לבריאות, לחינוך ולשירותי רווחה. **היחידה לזכויות האדם בשטחים הכבושים** מטפלת במגוון רחב של הפרות זכויות בידי הרשויות הישראליות בשטחי הגדה המערבית ובירושלים המזרחית. **הקו החם לפניות הציבור** מספק מענה ישיר לאזרחים/ות ולתושבים/ות שפונים אלינו כשנפגעו מהפרה של זכויותיהם. נוסף על הפעילות המשפטית, עורכות ועורכי הדין מופיעים באופן שוטף בהרצאות, בכנסים ובימי עיון בפני קהלים מגוונים.

❖ זכויות המיעוט הערבי בישראל

◆ הזכות לשוויון

- **פניו** למנכ"ל רשות שדות התעופה בדרישה להפסיק **אפליה של נהגי מוניות ערבים** בבדיוק הביטחוני בשערי הכניסה לנמל התעופה בן גוריון.
- **פניו** למנכ"ל משרד החינוך בדרישה להנגיש לשפה הערבית פורטל לימודים חדש, שנותן שיעורי עזר מקוונים בחינם.
- אנו ממשיכים לנהל את **העתירה** שהגשנו בדצמבר 2018 נגד "**חוק הלאום**". בעתירה טענו כי החוק פוגע פגיעה אנושה בשוויון, בדמוקרטיה ובזכויות המיעוט הערבי. המדינה צפויה להגיש את תגובתה לעתירה ביוני 2019.
- אנו ממשיכים לייצג את תושבי נצרת עילית הערבים ב**עתירה** להקמת **בית ספר ערבי ראשון בעיר**. בדיון שהתקיים באפריל 2019 נקבע כי תוך שלושה חודשים צריכה העירייה להשלים את תהליך בדיקת הצרכים ולקבל החלטה.

- **פנינו** לוועדת השמות הממשלתית, האמונה על קביעת שמותיהם של יישובים, אתרים היסטוריים ונקודות גיאוגרפיות, בדרישה להבטיח **ייצוג הולם** לחברה הערבית בהרכב הוועדה. בוועדה יש רק חבר ערבי אחד מתוך 26 חברות וחברים.
- **פנינו** לבית החולים ברזילי באשקלון בעניין מדיניות גורפת של **דרישת תעודות זהות מבעלי "חזות ערבית"** באוטובוסים הנכנסים לבית החולים, והורדת נוסעים פלסטינים מהאוטובוס. טענו כי מדובר במדיניות פרופיילינג פסולה ומשפילה, המתבצעת בחוסר סמכות.

◆ **תכנון ובנייה**

- אנו מלווים את תושבי הכפרים הדרוזים בגולן – מגדל שמש, מסעדה, בוקעאתא ועין קינה, במאבקם נגד **תוכנית להקמת עשרות טורבינות רוח** על אדמותיהם החקלאיות. לתוכנית השלכות הרסניות על חיי התושבים מבחינה תכנונית, בריאותית, סביבתית, חברתית וכלכלית.
- אנו ממשיכים במאבק בהשלכותיו של "חוק קמיניץ", שהחמיר את **האכיפה על עבירות תכנון ובנייה**, ובבחינה של יישומו בפועל. בין היתר הגשנו בקשות חופש מידע לקבלת נתונים על הריסת בתים ועל הוצאת צווים מנהליים נגד מבצעי עבירות בנייה בצפון, במרכז ובנגב.

◆ **זכויות האוכלוסייה הערבית הבודויות בנגב**

- יחד עם תושבי הכפר אלפורעה, המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים בנגב, עדאלה, במקום ורופאים לזכויות אדם, הגשנו **עתירה** לבג"ץ נגד **הקמת מכרה בשדה בריר**. בטווח הסיכון שסביבו קיימים ארבעה כפרים בודוים. בעתירה נטען כי הקמת המכרה עלולה להביא להריסת בתים ולעקירה של התושבים מכפריהם, ולחשוף את תושבי האזור לסיכונים בריאותיים משמעותיים.
- אנו ממשיכים ללוות את תושבים הכפרים הלא מוכרים, ובמיוחד את תושבי ואדי אלנעם ואום מתנאן, **במאבקם להכרה ובהליכי תכנון**.
- פנינו לפיקוד העורף בדרישה להוסיף **לאפליקציית ההתרעות** שלה לטלפונים הניידים את שמות הכפרים הבודוים הלא מוכרים, כדי שתושביהם יוכלו להשתמש בה.
- לנוכח סיומה של תוכנית השלמת השכלה למבוגרים שהופעלה עבור האוכלוסייה הערבית הבודוית בנגב, פנינו בבקשת חופש מידע למשרד החינוך וביקשנו לקבל נתונים ומידע אודות **תכניות להשכלת מבוגרים**.

❖ **זכויות חברתיות**

◆ **הזכות לדיור**

חברת גינדי שיווקה דירות באופן בלעדי לחברי מועדון "חבר", בהנחה משמעותית ובהטבות שלא הוצעו לציבור הרחב. בעקבות פניותינו, שבהן טענו כי אופן השיווק מפלה, הזמינה רשות מקרקעי ישראל את חברת גינדי לשימוע. באפריל **אימצה הרשות את עמדתנו**, וקבעה כי **השיווק ל"חבר" בתנאים הבלעדיים והמיטיבים היה מפלה ופגע בזכות לשוויון של הציבור הרחב**. הרשות הטילה על החברה קנס בסך מיליון ש"ח.

- הגשנו **בקשה להצטרף כידידת בית המשפט** להליך בבית המשפט העליון, שעוסק בשאלה **האם חוק איסור הפליה חל גם על מכירת דירות**. לעמדתנו יש לקבוע שהחוק חל על גם על מכירת דירות, כמו על כל מוצר אחר.
- המשכנו לנהל את **עתירתנו** בדרישה **לעדכן את קצבאות הסיוע בשכר דירה** בהתאם לשינויים במחירי השכירות במשק.
- המשכנו לנהל את **ההליך** נגד הקאנטרי בכוכב יאיר, שעוסק **בהפליה מחמת לאום ומקום מגורים**.

◆ הזכות לבריאות

בעקבות [עתירה](#) שהגשנו לפני כשנתיים וחצי יחד עם פעילים בתחום הבריאות, [משרד הבריאות התחייב](#) **לצמצם את ההפליה בשירותי השיקום בפריפריה**. המשרד התחייב להוסיף מיטות שיקום בצפון ובדרום, ובפרט מיטות שיקום לילדים; לקבוע לראשונה סטנדרט מקצועי מחייב שיקבע כיצד אמור לפעול מרכז שיקום יום; ולחייב את קופות החולים להתוות מדיניות שיקומית אחידה בכל המחוזות ברחבי הארץ.

- פנינו לוועדה במשרד הבריאות שבוחנת קביעת **אמות מידה של מרחק, זמן ואיכות** לשירותי בריאות. פירטנו את עמדתנו, המשותפת לארגונים חברתיים נוספים, והוזמנו להופיע בפני הוועדה.
- פנינו למשרד הבריאות בעניין בעיות במערך ובנהלים של **החדרים האקוטיים לנפגעות תקיפה מינית**. המשרד השיב לנו כי הוא נערך לשיפור השירות וכי הערותינו יילקחו בחשבון.
- המשכנו לנהל את [העתירה](#) שהגשנו בשם תושבים משכונת נווה שאנן, בדרישה לפנות את **התחנה המרכזית החדשה בתל אביב**, המהווה מפגע בריאותי וסביבתי.
- [פנינו](#) לשר האנרגיה, למנכ"ל רשות המים ומנכ"ל חברת מקורות, בדרישה להגביל את סמכותה של חברת מקורות **לנתק יישובים שלמים ממים** בשל חוב של הרשות המקומית.

◆ זכויות במערכת הרווחה

- פנינו לשרת המשפטים בדרישה להקנות **זכאות לייצוג משפטי** להורים בבתי המשפט לנוער, ללא כל מבחני זכאות. דרשנו גם לחייב את העובדות הסוציאליות ליידיע את ההורים על זכותם לייצוג ועל האופן שבו הם יכולים למצות אותה.
- ביקשנו להצטרף כידיד בית משפט להליך אימוץ בבית המשפט לענייני משפחה, שנגע לקטינה ממוצא אתיופי. טענו **שמבחני הערכת מסוגלות הורית**, שמשמשים כלי מרכזי בהחלטות שיפוטיות לגבי אימוץ, נתונים במחלוקת מקצועית עמוקה, ובפרט בהקשר של אוכלוסיות מיעוט, ושעל כן יש לתת להערכת מסוגלות הורית משקל נמוך בהחלטה. בקשת ההצטרפות נדחתה, אולם המשכנו לקדם את הנושא במישור העקרוני. הפצנו נייר עמדה הקורא לעריכת רפורמה בהערכת מסוגלות הורית של חברי קבוצות מיעוט, ובפרט של הורים ממוצא אתיופי. התייחסנו גם לשימוש המפלה באותם מבחנים בהקשר של קבלה לעבודה ושל קביעת קב"א למיועדים לשירות בטחון.

❖ הזכות לשוויון

- [הצטרפנו כידיד בית המשפט](#) לעתירה שהגישה אלופת המדינה בכדורגל נשים, הפועל באר שבע, נגד ההפליה בתקציבים שהקבוצה סובלת ממנה ביחס לקבוצת הגברים. אנו ממשיכים להיות מעורבים [כידיד בית המשפט](#) גם בהליך בנושא הפרדה מגדרית במוסדות אקדמיים.
- [הגשנו](#) תביעה נזיקתית תקדימית בשמו של קטין ממוצא אתיופי שחווה פרופיילינג משטרתי בשלושה אירועים שונים. תבענו בשמו פיצוי בסך 50 אלף ש"ח בגין עגמת נפש והפרת זכויותיו החוקתיות.
- הגשנו התנגדות לטיטת תקנות המתירות לרשויות מקומיות לגבות תשלום בכניסה לפארקים עירוניים. טענו כי התקנות ינוצלו לפגיעה בתושבי רשויות שכנות, במיוחד כאשר הם ערבים או חרדים, וכן יפגעו באוכלוסיות מוחלשות.
- חברה שזכתה במכרז להקמת הוסטל לדרי רחוב בזכרון יעקב חתמה על הסכם עם תושבים מהיישוב, והסכימה לא להקים את ההוסטל בתמורה לתשלום של כחצי מיליון ש"ח. [פנינו](#) למשרד הרווחה וליועץ המשפטי לממשלה וטענו כי ההסכם קובע תקדים חמור ומסוכן, לפיו תושבים באזורים ממבוססים יכולים "לקנות" ספקית שירותים הפועלת מטעם משרד הרווחה כדי שלא תקים את המסגרות שלה במקום מגוריהם. הזהרנו מפני דחיקה של מסגרות של שירותי הרווחה לאזורים מוחלשים, באופן שיפגע בעקרון הצדק החלוקתי והשוויון.

- המשכנו בפרויקט המעקב שלנו, בשיתוף עם המרכז להעצמת האזרח והסדנא לידע ציבורי, אחר יישומן של 15 המלצות מרכזיות בדוח ועדת פלמור למאבק בגזענות והפליה. בין היתר: הפקנו [דף מידע וסרטון הסברה](#) על הזכות לייצוג משפטי חינוך מהמדינה בתביעות על הפליה; בעקבות [הערותינו](#), הודיעה המשטרה כי גם שוטרי יס"מ ומג"ב יצוידו במצלמות גוף; אנו מפתחים פלטפורמה דיגיטלית חדשנית לטיפול בתלונות על הפליה וגזענות.

❖ זכויות אזרחיות ופוליטיות

◆ חופש הביטוי והמחאה

[הגשנו](#) עתירה לבית המשפט המחוזי לאחר שראשת עיריית חיפה, ד"ר עינת קליש רותם, החליטה להסיר יצירה ("מק'ישו") מתערוכה במוזיאון חיפה, כדי למנוע פגיעה ברגשות הציבור. בית המשפט דחה את העתירה, וקבע כי לראש העירייה יש סמכות, ואף חובה, לפעול למניעת פגיעה ברגשות אוכלוסיית העיר, וכי היא יכולה להנחות מוסדות תרבות בעיר בעניין. הגשנו ערעור לבית המשפט העליון וטענו כי פסק הדין שגוי, ופותח פתח מסוכן למעורבות של נבחרי ציבור ופוליטיקאים בחופש הביטוי האמנותי.

- עיריית ירושלים ביקשה לפנות את גלריה ברבור מהמבנה שבו היא פועלת בשל אירועים פוליטיים שהתקיימו בה, ובית משפט השלום אישר את בקשתה. [ייצגנו](#) את העמותה שמנהלת את הגלריה בערעור על פסק הדין. בית המשפט המחוזי ביטל את פסק הדין וקבע שהגלריה תוכל להגיש לעירייה בקשה לפעול במבנה, שהעירייה תדון בבקשה, ושאלם הבקשה תידחה, הגלריה תוכל להגיש עתירה מינהלית נגד ההחלטה.
- במסגרת [פרויקט דוקורייטס](#) המשכנו לסייע למפגינות/ות ולמארגני/ות אירועי מחאה, וקיימנו **הדרכות לפעילות ולקבוצות מחאה**: הכשרה לנשים בנושא תביעות השתקה; הכשרה בנושאי הצפנה, אבטחה דיגיטלית ופרטיות; והכשרה למארגני אירועים מקהילת הלהט"ב.
- בסוף 2018 פנה משרד החוץ למשרד החוץ השוויצרי, ודרש ממנו לחדול מתמיכתו במכון עקבות לחקר הסכסוך הישראלי-פלסטיני. פנינו ליועץ המשפטי לממשלה וטענו כי מדובר ברדיפה פוליטית, המבוססת על מידע שקרי ומגמתי, שכל תכליתה לפגוע בפעילות הארגון ואף לחסלו. בפברואר 2019 הודיע משרד המשפטים כי **אין הסמכה בחוק לאיסוף מידע על עמותות בנוגע לגיוס משאבים**. לפיכך הורה היועץ המשפטי לממשלה למחוק את כל המידע שנאסף, ולא נערכות עוד פניות לממשלות זרות בעניין.
- לקחנו חלק ב**פרויקט מולטימדיה** של ארגוני זכויות אדם מובילים מכל העולם, הפועלים יחד במסגרת "הרשת הבינלאומית של ארגוני זכויות אזרחיות" (INCLIO). הפרויקט נועד להאיר את הסכנה הטמונה באמצעים לפיזור הפגנות, והוא מביא את סיפוריהם של 11 מפגינים/ות ועוברי/ת אורח מרחבי העולם, שנפגעו מידי המשטרה במהלך הפגנות.

◆ חופש המידע

- [עתרנו](#) לבג"ץ בשמו של היסטוריון, בדרישה להורות לשב"כ לחשוף חומר ארכיוני על פעילותו ל"מניעת חתרנות מדינית במעברות" בשנות ה-50 ולדיכוי "מרד ואדי סאליב" משנת 1959. כמו כן דרשנו שהשב"כ יתחיל לחשוף באופן יזום חומרי ארכיון בני 50 שנה ויותר.
- בעקבות [עתיירתנו](#) פרסמה המשטרה במהלך החודשים האחרונים **עשרות נהלים**, והודיעה כי **בתוך שנתיים יפורסמו כל נהליה**. אנו ממשיכים בניהול העתירה במטרה לקצר את זמני הפרסום.
- בעקבות [עתיירתנו](#) הודיעה המחלקה לחקירות שוטרים לבית המשפט, כי עד לסוף שנת 2019 צפויה מערכת המידע שלה על תלונות נגד שוטרים לכלול **פילוח נתונים לפי סוג האמצעי שהפעילו השוטרים** (אלות, בואש, טייזר, גז מדמיע וכו').

◆ הזכות לפרטיות

- [הגשנו](#) לבית המשפט המחוזי בתל אביב בקשה להצטרף כ"דיד בית המשפט" לדיון בעניין אכיפת חוקי החניה בתל אביב באמצעות **מצלמות מעקב**. עמדנו על הצורך לעגן בחקיקה את השימוש במצלמות המעקב תוך שמירה מרבית על הפרטיות. בית המשפט המחוזי סירב לצרף אותנו לדיון וקיבל את עמדת המדינה.

❖ תחום הגירה ומעמד

◆ מבקשי מקלט

- בסוף דצמבר 2018 [עתרנו](#) יחד עם ארגונים עמיתים, בדרישה לבטל את החלטת רשות האוכלוסין וההגירה להסיר את ההגנה הקבוצתית שניתנה לאזרחי קונגו בישראל. עם הגשת העתירה ניתן צו המקפיא את ההחלטה. בפברואר 2019 הורה שר הפנים על השעיית ההחלטה, והעתירה נמחקה.
- המשכנו לנהל את [העתירה](#) שהגשנו עם ארגונים עמיתים נגד "קרן הפיקדון", שמטרתה לעודד את מבקשי המקלט לעזוב את ישראל על ידי גריעה מהכנסתם.
- בינואר 2019 הסכמנו למחוק [ערעור](#) בעניין ניתוק מחשמל וממים של דירות מפוצלות בפתח תקווה, שבהן מתגוררים בעיקר מבקשי מקלט. הערעור נמחק תוך שמירת כל הטענות, ופסק הדין עיגן את התחייבותה של העירייה שלא תנתק תשתיות חיוניות אלא במקרים של סיכון חיי אדם.

◆ הסדרת מעמד

בינואר 2019 התקבל [ערב](#) שהגשנו לבית הדין לעררים (הטריבונל המינהלי לעניין הגירה) בדרישה להקנות מעמד בישראל לבן של תושבת ארעית, שנולד בישראל. רשות האוכלוסין וההגירה טענה שנהליה מתייחסים רק לילדים של תושבי קבע ולא לילדים של תושבים ארעיים, אך בית הדין דחה את טענתה, וקבע כי מדיניותה אינה סבירה ומפלה. בית הדין קיבל במלואן את טענותינו, שנגעו בין היתר לעקרון טובת הילד ולזכות לחיי משפחה, והורה לרשות להתקין תוך 90 יום נוהל להסדרת מעמדם של ילדים לתושבים ארעיים.

- בית הדין לעררים הוא טריבונל הגירה מינהלי, הפועל במסגרת משרד המשפטים, ומשמש מזה מספר שנים האינסטנציה הראשונה להשגה על החלטות בענייני הגירה ומעמד. אנו פועלים מול הרשויות לגבי מספר היבטים בעייתיים בפעילותו, הגורמים לעיכובים ולייקור של ההליכים בבית הדין, ובכך פוגעים בזכויות העוררים.
- פנינו לרשות האוכלוסין וההגירה בעניין ביזוי פסק הדין שניתן ב**עתירה שלנו** ב-2011, שקבע סטנדרטים לרישום ההורות של אבות זרים לילדים ישראלים. הרשות השיבה שתקפיד על קיום הנהלים בעניין, והזמינה אותנו להפנות את תשומת ליבה אם הנהלים יופרו שוב.
- רשות האוכלוסין וההגירה סירבה להקנות מעמד של קבע לאזרח זר, בן זוג של אזרחית ישראלית ואב לילדים ישראלים, משום שבני הזוג הם יהודים משיחיים. בעקבות פנייתנו מעמדו של בן הזוג הוסדר. אנו מוסיפים ללוות בהליכים להסדרת מעמד: בן זוג של אזרחית ישראלית שהוא מבקש מקלט מסודן; אם לקטין ישראלי, שהיתה בת זוג של אזרח ישראלי וחווה התעמרות; ומספר אנשים מחוסרי אזרחות.
- אנו ממשיכים לייצג בשיתוף עם עדאלה אזרח ישראלי שהורשע במעורבות בפיגוע, בהליך שהגיש נגדו שר הפנים לביטול אזרחותו.
- בתקופת הבחירות, ובעוד הממשלה היא ממשלת מעבר, מנתה שרת המשפטים איילת שקד שני דיינים חדשים לבית הדין לעררים. השרה שקד הצהירה שבחרה בדיינים שמרנים, שיפעלו נגד מבקשי מקלט. פנינו ליועץ המשפטי לממשלה וטענו כי מדובר בתעמולת בחירות אסורה, וכי ככלל יש להימנע ממינויים בתקופה של ממשלת מעבר.

◆ הגדה המערבית

ביולי 2015 יידה הנער מוחמד עלי כוסבה אבן על שמשת הג'יפ הצבאי שבו נסעו אל"מ ישראל שומר ושלושה חיילים נוספים. אל"מ שומר יצא מרכבו, רדף אחרי הנער שנמלט מהמקום והרגו באמצעות שתי יריות בגבו ובראשו. מיד לאחר הירי חזר אל"מ שומר אל הרכב והמשיך בנסיעה, מבלי להזעיק עזרה רפואית לנער, שנותר מדמם על הקרקע. תיק החקירה נגד אל"מ שומר נסגר, והוחלט שלא להעמידו לדין אלא להסתפק בעיכוב קידומו.

במרץ 2019 [עטרנו](#) לבג"ץ יחד עם הוריו של מוחמד עלי כוסבה, בדרישה שבית המשפט יורה ליועץ המשפטי לממשלה להגיש כתב אישום נגד אל"מ שומר. כמו כן דרשנו לא למנות את אל"מ שומר לתפקיד מפקד חטיבת הנח"ל. טענו כי מדובר במקרה מובהק של ירי שלא כדין ובניגוד לנהלים, שהוביל למותו של קטין. טענו כי אל"מ שומר הוא קצין בכיר שאמור לשמש דוגמה ומופת לחיילים, וכי הימנעות מהעמדה לדין במקרה כזה משדרת מסר בעייתי ומטריד בעניין החובה לשמור על חיי אדם ולציית לדין ולפקודות.

- [הגשנו](#) לבית המשפט העליון, יחד עם ארגון יש דין, בקשה להצטרף כידידי בית משפט לערעור על פסק דין של בית המשפט המחוזי בעניין **המאחז מצפה כרמים**. פסק הדין התעלם מהוראות המשפט הבינלאומי ההומניטרי שחלות בשטח כבוש, וקבע כי אפשר להשתמש בחוק הישראלי כדי לאפשר תהליך שיכשיר את הבנייה בחלק מהמאחז, שנבנה על אדמות פלסטיניות פרטיות.
- המשכנו לנהל את [עיתרתנו](#) נגד "חוק ההסדרה".
- עתרנו, יחד עם ארגון עדאלה, נגד תיקון לחוק, המחריג את קבוצת האסירים הביטחוניים מהזכאות **לשחרור מינהלי** מורחב.
- פנינו, יחד עם קו לעובד, אל מפקד מחוז ש"י במשטרה, בעניין כרוזים שהופצו בגדה המערבית ואיימו **לפגוע בפרנסתם של פלסטינים** ולשלול מהם את היתרי העבודה בהתנחלויות אם יעזו להיות בקשר עם פעילים של ארגון תעאיוש או של רבנים לזכויות אדם. בתשובה נמסר לנו שהמשטרה פועלת לבדיקת הנושא ולאיתור מפיצי הכרוזים.
- [פנינו](#) לנציב שירות בתי הסוהר ולגופים נוספים בדרישה לחקור **אלימות בלתי מידתית** שהופעלה כלפי אסירים ביטחוניים בעקבות דקירתם של שני סוהרים. האלימות, שנמשכה זמן רב אחרי שהאסירים הדוקרים נעצרו, מעלה חשש כבד לענישה קולקטיבית ולעינויים. בתשובה נמסר לנו כי נפתחה חקירה של היחידה הארצית לחקירת סוהרים.
- בעקבות פנייתנו [נמסר לנו](#) מלשכת היועץ המשפטי לגדה כי אין איסור **לצלם חיילים או מחסומים בחברון**. הפצנו את התשובה לפעילי זכויות אדם פלסטינים.

◆ ירושלים המזרחית

- בעקבות [פנייתנו](#) למנכ"ל חברת דואר ישראל, **שב ונפתח סניף דואר** שנסגר בשכונת צור באהר.
- בעקבות [פנייתנו](#) אל מנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה, נמסר לנו כי עד סוף הרבעון השני של 2019 תנגיש הרשות את אפליקציית זימון התורים my visit למשתמשים **דוברי ערבית**, ותתרגם לערבית את הטפסים המקוונים שבאתר האינטרנט שלה. עוד נמסר כי נעשים מאמצים לקצר את זמני ההמתנה בטלפון, כדי לתת מענה לאוכלוסיה מבוגרת ומאותגרת טכנולוגיה.
- אנו ממשיכים לנהל את [העתירה](#) שהגשנו לבג"ץ באמצעות עו"ד יהושע שופמן, בדרישה **לאפשר לתושבי ירושלים המזרחית לקבל שירותי מרשם אוכלוסין בכל לשכה של משרד הפנים**, כמו כל תושב, ולא רק בזו שבירושלים.
- פנינו למפקד מג"ב בירושלים ולמנכ"ל המשטרה בעניין **זמני ההמתנה הארוכים** בנתיב התחבורה הציבורית במחסום מחנה פליטים שועפאט בשעות הבוקר העמוסות.

- **פנינו** לנשיא בית המשפט המחוזי בירושלים בבקשה שינחה את המאבטחים שאסור להם **למנוע כניסה של פלסטינים** תושבי ירושלים המזרחית לבניין בית המשפט ולדיונים המתנהלים בו.
- פנינו לראש מינהל החינוך בעיריית ירושלים בעניין הכוונה **לסגור בית ספר לבנות** בעיר העתיקה.
- יחד עם עיר עמים, עמק שווה והמוקד להגנת הפרט, הדרכנו **סיוור פתוח לציבור בירושלים המזרחית**. המבקרים קיבלו הזדמנות נדירה להכיר את המציאות המורכבת בעיר ואת הבעיות שאיתן מתמודדים התושבים בתחום התכנון, השירותים והמעמד. ערכנו סיוור דומה למורים/ות ולפעילים/ות ערבים, והפקנו סרטון מסכם ובו קטעי הסבר על הסוגיות שעלו בסיוור.

❖ פניות הציבור

יחידת פניות הציבור כוללת עורכת דין המנהלת את היחידה, רכזת פניות בערבית (בחצי משרה) ו-15 מתנדבות ומתנדבים. המענה לפונים ניתן בעברית, אנגלית, ערבית ורוסית. הוא כולל מידע על מיצוי זכויות והתמודדות עם הפרתן, הפניה לארגונים עמיתים ולמוקדי סיוע מטעם המדינה, כתיבת דפי מידע, שליחת בקשות חופש מידע והתכתבויות משפטיות עם הרשויות. בין התחומים העיקריים שבהם מטפלת היחידה: מיצוי זכויות מול המוסד לביטוח לאומי, הגירה ומעמד (מול משרד הפנים), דיור ציבורי, אפליה, ניתוקי חשמל, אלימות משטרתית ועוד. בתקופת הדיווח טופלו כ-800 פניות. להלן מספר דוגמאות:

- במסגרת פעילותנו בפורום **הדיור הציבורי**, קיימנו קבלת קהל בכנסת ביום הדיור הציבורי, המצוין בה מדי שנה, וטיפלנו בפניות של אזרחים ואזרחיות בנושא.
- הצלחנו למנוע **פינוי** של עשרות קשישים, רובם ניצולי שואה, מדיור מוגן שבו התגוררו.
- סייענו לאישה נפגעת אלימות במשפחה לקבל **סיוע מוגדל בשכר דירה וזכאות לדיור ציבורי** באזור מגוריה של אמה, התומכת בה.
- ליוונו וסייענו לאזרחים זרים או פלסטינים בהליכי **קבלת מעמד** מול רשות האוכלוסין וההגירה ובהליכי **מיצוי זכויות** מול המוסד לביטוח לאומי.
- אנו מטפלים באופן שוטף במקרים של **ניתוקי חשמל בשל חוב** לאנשים החיים בעוני.
- בעקבות פנייתנו לעיריית ירושלים, תוקנה **תאורת הרחוב** בשכונה בירושלים המזרחית.

❖ מתנדבים

בתקופת הדיווח פעלו באגודה כ-18 מתנדבות ומתנדבים קבועים, 15 מהם בצוות פניות הציבור והאחרים במחלקת החינוך ובסיוע במחקר משפטי.

חינוך לזכויות אדם

מחלקת החינוך פועלת לקידום חינוך לערכי זכויות אדם ודמוקרטיה, ולקידום החינוך נגד גזענות. אנו פועלים במערכת החינוך ובמוסדות להכשרת מורים (מכללות ובתי ספר לחינוך באוניברסיטאות) בחברה היהודית ובחברה הערבית בישראל. הפעילות מתבצעת בשתי שפות על ידי נשות ואנשי חינוך יהודים/ות וערבים/ות שעובדים ביחד.

לקראת היום הבינלאומי למאבק בגזענות, המצוין ב-21 במרץ, הפקנו סרטון אנימציה הומוריסטי **בעברית** ו**בערבית**, תחת הכותרת "**תכלס, לא רואים עלינו שאנחנו גזענים**". הסרטון ומערך השיעור שנלווה אליו, גם הוא **בשתי השפות**, עוסקים בגזענות סמויה – גילויים פחות בוטים של גזענות, הבאים לידי ביטוי ברמה הבין-אישית באינטראקציות יום-יומיות. מטרת החומרים לתת לתלמידות ולתלמידים כלים לזהות ולהיות מודעים למקרים של גזענות כזו (מצידם או מצד אחרים), שהיא לעיתים בלתי מודעת ומתרחשת מבלי שלדובר הייתה כוונה לפגוע או להדיר. הסרטון לווה בקמפיין ציבורי בפייסבוק (ראו להלן, תחת "פעילות ציבורית"). קיבלנו משובים חיוביים מצופים/ות, וכן מהיחידה לתיאום המאבק בגזענות במשרד המשפטים.

❖ הכשרות, סדנאות, כנסים וימי עיון

- בתקופת הדיווח קיימנו פעילות ענפה בבתי ספר ובמכללות להכשרת מורים. העברנו **סדנאות הכשרה והרצאות לסטודנטים ולמרצים** במכללת אלקאסמי, סמינר הקיבוצים, מכללת אפרתה בירושלים, מכללת קיי בבאר שבע, מכללת אונו, המכללה הערבית לחינוך בחיפה ומכללת בית ברל.
- בסמסטר א' תשע"ט העברנו **קורס אקדמי סמסטריאלי** באוניברסיטת חיפה בנושא התמודדות חינוכית עם גזענות. בסמסטר ב' החל קורס במתכונת זהה באוניברסיטת תל אביב.
- בסוף מרץ קיימנו **יום עיון** לסטודנטים/ות ביחידה להכשרה להוראה באוניברסיטת תל אביב, בסימן יום המאבק בגזענות ולקראת הבחירות. יום העיון עסק בנושאי השיח הפוליטי בכיתה, חופש הביטוי של מורות ומורים, זיהוי אמירות גזעניות בכיתה וכלים להנחיית דיונים בנושאים שנויים במחלוקת. כמו כן השתתפנו בכנס במרכז לרב תרבותיות באוניברסיטה העברית בירושלים ובכנס במכללת רופין, וקיימנו **סדנא** לסטודנטים/ות בחוג לתקשורת באוניברסיטת בן גוריון.
- קיימנו במכללת אלקאסמי שני **שולחנות עגולים** שעסקו בחינוך לערכים ומעורבות חברתית, בהם השתתפו מרצים בכירים וסטודנטים.
- בשיתוף עם הצלב האדום, קיימנו הכשרה למשפטנים בנושא **המשפט הבינלאומי ההומניטרי**. כמו כן קיימנו סדנאות בשש מכינות קדם צבאיות.
- אנו מקיימים בשיתוף עם עיריית תל אביב, זו השנה הרביעית, **סדנה שנתית בנושא קולנוע וזכויות אדם** לקולנוענים צעירים (תלמידי תיכון).
- המשכנו להעניק **ייעוץ ולייווי** לנשות ולאנשי חינוך בגיבוש פעילויות ותכניות חינוכיות בנושא זכויות אדם ומאבק בגזענות. קיימנו מפגש ראשון של **פורום חינוך לזכויות אדם**, שנועד להוות מרחב של למידה, שיתוף ואקטיביזם לנשות ולאנשי חינוך בנושאים של חינוך לזכויות אדם ולדמוקרטיה ומאבק בגזענות. מפגש שני נקבע לסוף מאי, וההיענות מרשימה.

❖ תכנים פדגוגיים

- "**הסדנא**" – **אתר מחלקת החינוך בעברית ובערבית**, כולל מאגר של חומרים רבים בנושא חינוך לדמוקרטיה ולזכויות אדם וחינוך נגד גזענות. האתר מתעדכן באופן שוטף במערכי שיעור ובפוסטים על נושאים שעל סדר היום הציבורי, על פרויקטים של המחלקה ועל כנסים ואירועים שהאגודה שותפה להם. כמו כן אנו מפיצים ניוזלטרם בעברית ובערבית לאלפי נשות ואנשי חינוך. בתקופת הדיווח גלשו במוצע בחודש 785 גולשים באתר הסדנא בעברית, ו-1,770 באתר בערבית.
- הסרטון [This is Israel](#) שהפקנו יחד עם ההרכב הברינקX ליום זכויות האדם 2018 חצה את רף חצי מיליון הצפיות.

פעילות ציבורית

הצוות הציבורי של האגודה פועל לייצר דיון ולהעלות למודעות הציבורית נושאים הנוגעים לזכויות האדם בישראל ובשטחים הכבושים, להנגישם ולספק מידע לציבור, ולהשפיע על קובעי המדיניות. זאת באמצעות מגוון כלים, ובהם קידום מדיניות מול הכנסת, הממשלה ורשויות נוספות, עבודה מול התקשורת, ברשתות החברתיות ובאתר אינטרנט, אירועים ציבוריים וקמפיינים.

❖ קידום מדיניות

בתחילת ינואר 2019 החלה פגרת הבחירות של הכנסת, שנמשכה עד למועד הבחירות ב-9 באפריל, ולמעשה עדיין נמשכת עד למועד הקמת הממשלה ותחילת עבודת הממשלה והכנסת החדשה. בהתאם לכך היה צורך להתאים את פעילות קידום מדיניות של האגודה. בשגרה, פעילות זו כוללת פגישות עבודה שוטפות עם חברות

וחברי כנסת, שרים ופקידי ממשל בכירים, הגשת ניירות עמדה בנושאים שונים שבהם עוסקת האגודה והשתתפות במגוון דיונים בוועדות הכנסת. בתקופת הבחירות הדגש עבר לקשר עם המועמדות והמועמדים לכנסת ה-21, שתכליתו לקדם תכנים ועמדות שהאגודה מובילה.

לצורך כך הכנו [עשרה ניירות עמדה](#) בנושאים מרכזיים, חלקם בשיתוף עם ארגונים עמיתים. בראש ובראשונה התייחסנו לצמצום המרחב הדמוקרטי, לרבות ההשלכות של התהליך על ארגוני החברה האזרחית. בין הנושאים הנוספים: חיזוק מערכת הבריאות הציבורית, צמצום פערים בחינוך, זכויות עובדות ועובדים, קיום בכבוד וסיוע לחיילים לצאת מעוני, ביטול חוק הלאום וקידום זכויות המיעוט הערבי, זכויות הפלסטינים בגדה המערבית. הפצנו את ניירות העמדה לכל המועמדים, המפלגות צוותי העבודה הרלבנטיים במפלגות המתמודדות, וקיימנו פגישות וקשר רציף עם המועמדות/ים ועם צוותיהם, במטרה לקדם תכנים אלה. התראינו על הנושאים האלה בהקשר של הבחירות למגוון של אמצעי תקשורת, לרבות זרים.

הנושא של צמצום המרחב הדמוקרטי המשיך לתפוס מקום מרכזי בעבודתנו, ועמד במרכזו של קמפיין הבחירות של האגודה (ראו בהמשך, תחת "אינטרנט ומדיה חברתית") ובמרכזן של פגישות עבודה עם המועמדים. נוסף על כך עסקנו בתקופת הדיווח בנושאים ספציפיים בתחום זה: [פסקת ההתגברות](#) וחשיבות ההגנה על בית המשפט העליון ועל רשויות אכיפת החוק; המשך "הסיפוח השקט" של השטחים באמצעות החלת חקיקה של הכנסת על השטחים; [הפגיעה בארגוני החברה האזרחית](#).

בתקופת הדיווח השתתפנו גם בכנסים (לרבות כנסי בחירות), בהרצאות, בפגישות ובדיונים. חלק מהפעילויות נעשו במסגרת חברותנו במגוון קואליציות ופורומים, ובהם: פורום ארגוני בריאות, הפורום למאבק בעוני, הפורום למאבק בהדרת נשים, הפורום לאכיפת זכויות עובדים ופורום דמוקרטיה.

❖ תקשורת

שני מקרים מתקופת הדיווח מדגימים את האפקטיביות של תגובה מהירה ושל תזמון נכון כדי למקסם את ההשפעה של הפעילות התקשורתית. כאשר "התפוצצה" פרשת אפי נווה, הוצאנו התייחסות לתקשורת שנגעה להיבט שפחות דובר עליו – זכויות חשודים והזכות לפרטיות. [טענו](#) שאם החקירה מתבססת אך ורק על חומרים שהוצאו בניגוד לחוק מהטלפון הנייד של נווה, יש לסגור אותה. עמדתנו הופיעה בכותרת ראשית ב-YNET במשך כל הלילה, וקיבלה כיסוי גם באתרים נוספים, ברדיו בטלוויזיה. בעקבות ההד הציבורי של הדברים, המשטרה והפרקליטות נאלצו לתת תשובות לציבור על התנהלותן. במקרה השני יזמנו פרסום ב"הארץ" ביום השואה של מקרה שבטיפולנו, שעסק בהחלטה לפנות מביתם בדיר מוגן עשרות קשישים, חלקם ניצולי שואה. שעות ספורות לאחר פרסום הכתבה [הודיע שר הקליטה](#) שההחלטה לא התקבלה על דעתו, ושהדיירים לא יפונו.

בחודשי הדיווח זכתה האגודה לכ-150 אזכורים מגוונים בטלוויזיה, ברדיו, בעיתונים ובאתרי האינטרנט בעברית, ערבית ואנגלית, ובכלל זה דיווחים חדשותיים על פעילות האגודה ותגובותינו על נושאים שעל סדר היום הציבורי. חברות וחברי צוות האגודה התראינו לכלי תקשורת בארץ ובעולם ופרסמו מאמרי דעה.

בין נושאי הדברור המרכזיים **בעברית**: צמצום המרחב הדמוקרטי (ובפרט – ראיונות לתקשורת הזרה); גזענות ואפליה – מכירת דיור ליהודים בלבד; פורטל שיעורי עזר של משרד החינוך בעברית בלבד; הורדת פלסטינים מאוטובוס בכניסה לבית החולים ברזילי באשקלון; אפליה בתקצוב ספורט נשים; עתירתנו בעניין הצגת היצירה מק'ישו במוזיאון חיפה. בין נושאי הדברור המרכזיים **בערבית**: עתירת מק'ישו; פתיחת סניף דואר בצור באהר שבירושלים המזרחית; עתירתנו לפתיחת בית ספר ערבי בנצרת עילית; עתירתנו בדרישה להעמיד לדין את אל"מ שומר; דרישתנו לחקור את האלימות נגד עצורים בכלא קציעות.

❖ אינטרנט ומדיה חברתית

בחודשי הדיווח המשכנו להיות פעילים מאוד ברשתות החברתיות ובפלטפורמות אינטרנטיות שונות. בפייסבוק פרסמנו מעל 100 פוסטים בדף שלנו [בעברית](#) ועשרות פוסטים בדפים [בערבית](#) ו**באנגלית**, במגוון נושאים שבהם האגודה מטפלת: גזענות ואפליה, חקיקה אנטי-דמוקרטית, ניסיונות לפגיעה בחופש הביטוי, זכויות חברתיות ועוד. כמו כן ניהלנו קמפיינים שבהם הפעילות בפייסבוק הייתה כלי מרכזי (ראו להלן תחת "קמפיינים").

כתוצאה מהפעילות האינטנסיבית נמשכה העלייה במספר האוהדים שלנו בפייסבוק ובאינטראקציה שמקבלים התכנים שלנו. נכון לתחילת מאי 2019, דפי הפייסבוק של האגודה עומדים על כ-91,790 **עוקבים בעברית**, כ-

25,450 בערבית וכ-24,940 באנגלית. להלן כמה דוגמאות לפוסטים שזכו לחשיפה גבוהה בתקופת הדיווח.
עברית (עשרות אלפי חשיפות ואלפי מעורבויות (לייקים, שיתופים ותגובות)): [תביעה שהגשנו בשם נער אתיופי שסובל מתיג מפלה \(פרופיילינג\) של המשטרה; פינוי קשישים ניצולי שואה מדיר מוגן; סיור בירושלים המזרחית.](#)
ערבית (אלפי חשיפות ומאות מעורבויות): [יום האדמה נמשך גם היום – אפליה בתכנון ובקרקעות; קמפיין נגד גזענות \(ראו בהמשך\); הזמנה לסיור בירושלים המזרחית; חופש הביטוי באמנות – פרשת מק'ישו.](#)

❖ קמפיינים

- **הבחירות האלה הן דמוקרטיות:** מטרת הקמפיין היו להעביר לציבור מידע על הסוגיות המרכזיות של זכויות האדם שראוי שייכללו במצעים של המועמדים השונים; להדגיש את החשיבות של הדמוקרטיה במערכת הבחירות הנוכחית ואת המשמעות של פגיעה בדמוקרטיה; ולעודד את הגולשים לפעולה ולמעורבות בהקשר של הבחירות, מעבר לעצם ההצבעה.
הקמפיין נערך בעברית ובערבית וכלל: [סדרה של פוסטים בפייסבוק](#), שהתייחסו להיבטים שונים של הדמוקרטיה; דף באתר עם [ניירות עמדה](#) בנושאים שונים (חיזוק מערכת הבריאות, צמצום פערים בחינוך, זכויות עובדים, זכויות המיעוט הערבי ועוד); [ניוזלטר](#) ו**סרטונים**. קראנו לציבור להשתתף ב**סקר** (בעברית ובערבית) ולהצביע על הנושאים שחשוב לדבר עליהם במערכת הבחירות, ו**לפנות למועמדות ולמועמדים** בדרישה לקדם נושאים אלה. למחרת הבחירות פרסמנו [סרטון](#) שהדגיש שהאגודה תמשיך לפעול למען זכויות אדם מול כל ממשלה שתורכב. הסרטון זכה לכ-70,000 צפיות.
- **תכלס, לא רואים שאנחנו גזענים:** לציון יום המאבק בגזענות (21 במרץ) [קידמנו סרטון אנימציה הומוריסטי](#) בעברית ובערבית שהפיקה מחלקת החינוך. הסרטון הגיע לכ-55,000 אישה, מתוכם צפו בו במלואו כ-15,000. נוסף על כך: בערבית – יצרנו חמישה פוסטרים על ביטויים רווחים בשיח היומיומי בחברה הערבית בישראל, שיש להם משמעות אחת ניטרלית ומשמעות שנייה עם אופי גזעני. הפוסטרים השיגו את מטרם ועוררו דיון על הגזענות הפנים-חברתית, נושא שאינו נדון בחברה הערבית בדרך כלל. בעברית הפצנו חידון הומוריסטי בנוסח "[בחן את עצמך](#)" ש"בודק" גזענות.
נוסף על הסרטונים שהופקו במסגרת הקמפיינים, הכנו [סרטון](#) בעברית ובערבית, שמציג את האפשרות לקבל סיוע משפטי חנים מהמדינה בתביעות על אפליה.
- **אתר האגודה בעברית, בערבית ובאנגלית** מתעדכן מדי יום במידע שוטף על דיונים בבתי המשפט, עבודת הכנסת, פעילות האגודה, מידע על זכויות ופרסומים. באוקטובר 2018 העלינו [אתר חדש](#) בשלוש שפות (עברית, ערבית ואנגלית), והאתר הישן נשאר באוויר כארכיון משפטי. מספר הגולשים באתר החדש + הישן בחודשים ינואר-אפריל 2019 (ממוצע חודשי): עברית – 11,907, ערבית – 1,642, אנגלית – 1,287. כמו כן נרשמו בתקופה זו סך של 3,694 גולשים במיני-סייטים של האגודה (המובילים: [דוח תמונת מצב 2017](#) בעברית ובערבית, [אמצעים לפיזור הפגנות](#) בעברית ובערבית).
- **בטוויטר** עומד מספר העוקבים על כ-20,830 [בעברית](#) וכ-3,915 [באנגלית](#) (נכון לתחילת מאי).
[לערך היוטיוב של האגודה](#) מועלים סרטונים בקביעות. נכון לתחילת מאי 2019 רשומים כ-6,000 מנויים לערוץ, וסך הצפיות בכל הסרטונים עומד על 4,776,808. נוסף על כך, הסרטון [This is Israel](#) שהפיקה מחלקת החינוך של האגודה יחד עם ההרכב הברינקX ליום זכויות האדם 2018 חצה את רף חצי מיליון הצפיות.
- [ניוזלטר האגודה](#) נשלח אחת לשבועיים לכ-15,000 מנויים בעברית, ולכ-3,200 מנויים באנגלית. עם תום כהונתה של הכנסת ה-20 נשלח לכ-3,800 מנויים [ידיעון](#) המסכם את פעילותנו בכנסת, בדגש על צמצום המרחב הדמוקרטי והחלת חקיקה ישראלית על השטחים.

❖ אירועים

- ב-7.3.2019 ערכנו את **טקס הענקת אות זכויות האדם על שם אמיל גרינצוויג** לשנת 2018. לציון יום האישה הבינלאומי שחל ביום שלמחרת אירחנו [באירוע](#) נשים מנהיגות, שספרו על בריתות ומאבקים, על השפעה ושינוי חברתי ועל גיבוש קהילה.